

Cengiz, Serpil (1996) "Karadeniz Ereğli Çocuk Oyunlarından Derlemeler". ***Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1996***. Ankara: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları 268. (sayfa 16-48)

KARADENİZ EREĞLİ ÇOCUK OYUNLARINDAN DERLEMELER

Serpil Cengiz*

Bu çalışma, çocuk oyunları konusunda geniş kapsamlı olarak yürütülmüş olan bir araştırma çerçevesinde gerçekleştirilmiştir(1). Makalemizde bu çalışmanın yalnızca oyun derlemeleri bölümü ele alınmaktadır.

Araştırma Evreni:

Bu araştırma, Zonguldak'ın Ereğli ilçesinde Nisan 1996-Mayıs 1996 tarihinde yapılmıştır.

Araştırma evreni, Kdz. Ereğli'ye bağlı 6 köydeki ilkokullarla ilçe merkezindeki 3 ilkokulun 5. sınıfında bulunan toplam 350 öğrenciden oluşmaktadır. Bu sayı, Kdz. Ereğli'de, 153'ü ilçeye bağlı köylerde, 18' i de ilçe merkezinde bulunan ilkokulların 5. sınıfında okuyan toplam 3569 öğrencinin %9.80 ini oluşturmaktadır(2).

Köy ilkokullarının 5. sınıfında okuyan toplam öğrenci sayısı 1837, kent merkezinde bulunan ilkokulların 5. sınıfında okuyan toplam öğrenci sayısı ise 1732'dir. Araştırmaya katılan 350 çocuğun 179' u (89'u kız, 90'ı erkek) köy ilkokullarında, 171' i (79'u kız, 92'si erkek) merkezdeki ilkokullarda öğrencidir. Köy ilkokullarından araştırmaya katılan çocukların oranı %9.74, kent merkezinden araştırmaya katılan çocukların oranı ise %9.87' dir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okullara göre dağılımı ise şöyledir: A. Sofular Köyü İlkokulu, 25 Öğrenci; Aydınlar Köyü İlkokulu,

* Uzman Araştırma Görevlisi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Halk Bilimi Bölümü.

(1) Alan çalışmasında derlenen çocuk oyunlarının oyun kuramları ışığında yapılmış yorumlarını ve çocuk oyun ilişkisi üzerine elde edilmiş olan verilerin istatistiksel açıdan değerlendirilmesini görmek için bkz. Cengiz (Aygün), s. (1996).

(2) Kdz. Ereğli'de bulunan ilkokulların ve bu okullardaki öğrencilerin sayılarıyla ilgili olarak tüm bilgiler Kdz. Ereğli İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü 1994-1995 Öğretim Sonu, 1995-1996 Öğretim Başı Eğitim İstatistikleri Defteri'nden alınmıştır.

27 öğrenci; Çiğdemli köyü ilkokulu, 35 öğrenci; Dağlıca köyü ilkokulu, 49 öğrenci; Danışmendli köyü ilkokulu, 22 öğrenci; E. Ortacı köyü ilkokulu, 21 öğrenci; Cumhuriyet ilkokulu, 38 öğrenci; Özel Utku ilkokulu, 54 öğrenci ile Türk Eğitim Derneği Koleji Vakfı Özel İlkokulu, 79 öğrenci. (Araştırmaya, Cumhuriyet İlkokulu dışında, yukarıda adı geçen ilkokulların hepsinde -birkaç öğrenci eksiğiyle- 5. sınıf öğrencilerinin tamamı katılmıştır).

Araştırmaya katılan 5. sınıf ilkokul öğrencilerinin yaş aralığı 10-13 tür.

Alanda Yapılmış Derleme Çalışmalarından Elde Edilen Veriler Üzerine:

Alan çalışması sırasında çocuk oyunları içinden yalnızca geleneksel kurallı grup oyunları(3) ile bu oyunların bazılarında çocukların ebe bulmak için söyledikleri tekerlemeler(4) (ya da başka bir deyişle "sayışmacalar" (Oğuz, 1992: 24) derlenmiştir(5).

Alan çalışmasından 45'i ezgili ve el çırpmalı(6) olan 129 çeşit çocuk oyunu (geleneksel kurallı grup oyunu) derlenmiştir.

(3) Halk bilimi alanında yapılmış çalışmalarda çocuk oyunlarından söz edildiğinde, bundan yalnızca "geleneksel kurallı grup oyunları" anlaşılmaktadır; oysa folklorik çocuk oyunları, çocuk oyunlarının yalnızca bir kısmını oluşturmaktadır. Konuyla ilgili olarak çeşitli oyunların sınıflandırılmaları için bkz.: Mitchel ve Mason (1937: 138-143), Hurllock (1956: 327-339), Callois (1961: 14-26), Piaget (1972: 105-142), Nichols (1990: 226-569) ile Coakley (1990: 89-93).

(4) Özhan, çocuk oyunlarında beş çeşit tekerlemeyle karşılaştığımızı söyleyerek bunları şöyle gruplandırmaktadır (Özhan, 1990: 7):(1) Ebe bulmak için söylenen tekerlemeler(2) Eş seçimi içerisinde söylenen tekerlemeler,(3) Oyun içerisinde söylenen tekerlemeler,(4) Oyuna yeni girenleri şenkendirmek, hile yapanları veya karşı grubu kızdırmak için söylenen tekerlemeler,(5) Oyunun bittiğini bildiren tekerlemeler. Bu gruplandırmaya oyuna davet tekerlemelerini de ekleyebiliriz. Çocuklar bu tekerlemeleri söyleyerek oynanacak oyuna önceki çocukları çağırılmaktadırlar. Caferoğlu, bir çalışmasında Kayseri'den derlenmiş bu tür bir tekerlemeyi oyuna davet etme tür-küsü olarak adlandırmaktadır (Caferoğlu, 1994: 80). Kdz. Ereğli'den derlediğimiz bir oyuna davet tekerlemesi şöyledir: Bir oyun oynamak isteyen çocuk ne oynamak istediğine karar verdikten sonra avuç içini yere çevirek elini açık bir biçimde tutar ve (örneğin, saklambaç oynamaya karar verdiğyse) "Saklambaç oynayan elimde mum dikişin, saklambaç oynayan elimde mum dikişin" der. O sırada o oyunu oynamak isteyenler işaret parmaklarını çocuğun avucunun içine koyarlar. Çocuk gelmeyenleri son bir kez oyuna çağırarak "Kale kaparıyor, çıkan oynamıyor" der ve bundan sonra parmaklarını avucunun içine koyanlarla o oyunu oynar.

(5) Alandan derlenmiş olan 115 adet sayışmaca için bkz.: Cengiz, 1996: 67-78.

(6) Ezgili ve el çırpmalı oyunlarda çocuklar karşılıklı ikili gruplar halinde durarak ya da halka yaparak ezgili bir tekerleme eşliğinde çeşitli el çırpma hareketleri gerçekleştirmektedirler.

Ezgili ve el çırpmalı oyunlardan örnek olarak seçilmiş 17 tanesi ile yine alandan derlenmiş olan 84 geleneksel kurallı grup oyunu aşağıda verilmiştir.

Kdz. Ereğli'den derlenen çocuk oyunları:

3 TAŞ ya da 9 TAŞ (TEDÖLİ)(7) - DOMİNO (EOKİ)

Eşit sayıda oyuncuların iki takım oluşturulur. Takımlardan biri, 3 taş oynanıyorsa 3 taşı, 9 taş oynanıyorsa 9 taşı üst üste dizer. Karşı takım belli bir uzaklıkta durarak topla taşları yıkmaya çalışır. Taşları yıkan takım karşı taraf taşları dizerken topla karşı takımın oyuncularını vurmaya çalışır. Vurulan oyuncu oyundan çıkar. (EOKİ'de taşları dizmeye çalışan takım bunu başarır ise domino diyor.)

5 ÇOMAK (ÇKİ)

Avuca sığacak büyüklükte beş küçük çomak bulunur. Sıra ile her oyuncu çomakları avucunun içine koyarak havaya atıp ellerinin tersiyle tutmaya çalışır. Oyuncu 1-3 ya da 5 çomak tutarsa, tuttuğu çomak sayısı kadar sayı alır. Oyuncu 2 ya da 4 çomak tutarsa sayı alamaz, sıra diğer oyuncuya geçer. Oyunun başında kararlaştırılan sayıya kim ilk ulaşırsa o oyunu kazanmış olur.

7 TAŞ (DaKİ)

İki eşit grup oluşturulur. Birbirinden belli bir mesafede duran gruplardan birinin önüne üst üste 7 taş dizilir. Karşı takımın oyuncuları sırayla ellerindeki topla bu yedi taşı devirmeye çalışırlar.

Hiçbiri vuramazsa takımlar yer değiştirir. Taşları vururlarsa, kaçarlar. Karşı takımdan topla kaçanlardan biri vurulduğunda, vurulan oyuncu oyundan çıkar. Bu sırada kaçan oyuncular vurulmadan taşları üst üste dizmeyi başarırlarsa oyun yeniden başlar.

9 ÇOMAK (DaKİ, ASKİ)

30-40 cm uzunluğunda 9 çomak bir taşın kenarına dizilir. Ebe saklanan çocukları gördüğünde, gördüğü kişi(ler)in adını söyleyip "Tak"der. Saklanan oyuncuların birisi ebe kendisini görmeyen çomakları devirirse oyun biter.

(7) Araç içindeki kısaltmalar oyunların derlendiği okullara aittir, metnin sonunda kısaltmaların açık yazılımları bulunmaktadır.

ALİ DAYININ ÇİFTLİĞİ (DKİ)

Ebe dışındaki çocuklar yan yana durarak sıraya dizilirler. Ebe çocuklara sırayla "Ali Dayımın bir çiftliği var, çiftliğinde bir... var" diyerek bir hayvanın adını söyler. Sıra kendisine gelen çocuk söylenilen hayvanın sesini taklit edemezse sıranın en arkasına geçer, en arkadaki çocuk da sıranın en önüne geçer.

ALİLER (Cİ, ÖÜİ, ASKİ)

İki eşit grup oluşturulur. Gruplar el ele tutuşarak karşı karşıya dururlar. Aralarında şu konuşma geçer (her konuşmada konuşan taraf susan tarafın üstüne doğru yürür ve geri çekilir):

- *Aliler Aliler, çingene Aliler, Aliler Aliler, çingene Aliler.*

- *Ne isterler, ne isterler bizim saraydan?*

- *O güzel, o şirini isteriz.*

- *O güzelin, o şirinin adını neymiş?*

- *O güzelin, o şirinin adı ... imiş.*

- *Çatlasanız da patlasanız da o kızı vermeyiz.*

- *Çatlasanız da patlasanız da biz kızı alırız.*

Adı söylenen çocuğu grup çekerek alır, oyun bu şekilde sürer.

ALPASLAN (AKİ)

Bir çocuğun ortada durduğu bir halka yapılır. Ortadaki çocuk kendi etrafında dönerken kendisi ve halkadaki çocuklar el çıparak ezgili bir biçimde "Alparslan çıktı yola /... 'yı taktı koluna" dediklerinde ortadaki çocuk adı söylenen çocukla kol kola girip döndükten sonra kendi ortaya gelen çocuğun halkadaki yerine geçer. Oyun aynı şekilde sürer.

ASKER AMCA (ASKİ)

Oyuncular el ele tutuşarak bir halka oluşturur. Birlikte dönerlerken "asker amca / burnu kanca / elinde tabanca / şingiri mungiri bom" derler ve dururlar. İlk gülen oyuncu oyundan çıkar ve oyun bu biçimde sürer.

ATES (UÖİ) / ÇEMBER (DaKİ) / DAĞLAR BAŞI ya da KALE KAPMACA (AKİ)

Çocuklar iki eşit gruba ayrılır. Birbirine uzak iki direk ya da ağaç seçilir. İki gruptan oyuncular istedikleri an ağaç ya da direklerinden ayrılarak karşı takımdan birisini yakalamaya çalışırlar. Bu kaçma - kovalama sırasında kim kendi direğinden ya da ağacından en son ayrıldıysa onun ateşi daha yeni olduğu için karşı takımdan kendisinden önce oyuna girenlerden birini yakalama hakkı vardır. Oyun bir takımın oyuncularının hepsi yakalandığında sona erer. (DaKİ'de oynanan bu oyunda kaçanlar yakalanan arkadaşlarını dokunarak kurtarabilirler). (AKİ'de direk ya da ağaç yerine birbirinden uzak olacak biçimde yere iki kare, DaKİ'de de yere iki çember "kale" olarak çizilir).

AYAĞIM TAŞ (ASKİ)

Kendisinden kaçan oyuncuları yakalamaya çalışan ebe, oyuncular bir taşın üstüne çıkıp "Ayağım taş" dediğinde onları ebeleyemez. Oyuncular çıktıkları taşın üzerinden toprağa basarak "Ayağım top-rak" dediklerinde ebelenebilirler.

AYAĞIMIN ALTINI YALA YA DA DANSET DAVET (Cİ, ÖÜİ, DKİ)

En az üçer kişiden oluşan iki grup kurulur. Gruplardan biri karşı tarafı dansa davet edecektir. Dansa davet edilecek grup karşı taraftan bir kişinin kesinlikle dans davetini kabul etmeme kararı alır. (Bazen bu kişi önceden belirlenmez). Dans daveti alan oyuncular bu daveti kabul etmek istemiyorsa davet eden çocuğa "Ayağımın altını yala" diyerek ayaklarının altını gösterirler. Daveti kabul ederlerse o kişiyle eşleşerek oyundan çıkarlar. Oyunun sonunda dans daveti kabul edilmeyen kişi öbür gruptan sona kalan kişiyle eşleşmiş olur ve eşiyile birlikte diğer çiftlerin yan yana dizilip kolları havada el ele tutuşarak oluşturdukları köprünün altından el ele geçerler. Onlar köprü-lerin altından geçerlerken diğer çiftler (eşlerden biri erkekse özellikle onun) sırtına şiddetle vururlar.

BARIŞ MANÇO (EOKİ)

Çocuklar halka oluşturup el ele dönerken *Barış Manço palyaço* diyerek geriye doğru zıplarlar. Çocuklardan birinin yaptığı sayısmaca sonunda çıkan çocuk en fazla 3 adımda diğer çocuklardan birinin

ayağına basmaya çalışır. Ayağına basılmaya çalışılan çocuğun her seferinde geriye doğru bir adım kaçma hakkı vardır. Ayağına basılırsa, çocuk, basılmazsa diğer oyuncu oyundan çıkar.

BEKÇİ BABA (ASKİ)

En az 5 kişinin oynadığı bu oyunda bir kişi ebe seçilir. Yan yana dizilen oyuncuların biri en öne geçerek diğer oyuncuların her birine sessizce bir renk adı söyler. Daha sonra, ebeyle bu oyuncu arasında aşağıdaki konuşma geçer:

- Tık tık
- Kim o?
- Bekçi Baba.
- Ne istersin?
- Yumurta.
- Hangi renk?

Oyuncu bir renk söyler, söylediği renk yoksa ona "Yok" denir, varsa o rengin söylendiği çocuk kaçır. Ebe kaçan çocuğu yakalayarak kendi tarafına alır.

BENİM BİR EŞEĞİM VAR (ÇKİ)

Çocuklar el ele tutuşup halka olarak dönerlerken aşağıdaki tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler.

benim bir eşeğim var / otur dersem oturur (hepsi birlikte yere çömelirler) / *kalk dersem kalkar* (hep birlikte ayağa kalkarlar) / *büzül dersem büzülür* (halkayı küçültürler) / *süzül dersin süzülür* (halkayı genişletirler) / *bir o yana bak* (başlarını bir yana çevirirler) / *bir bu yana bak* (başlarını öbür yana çevirirler, oyunun sonunda kim ilk önce gülerse oyundan çıkar ve oyun bu biçimde sürer).

BEYAZ BEYAZ KELEBEKLER (DaKİ)

Ortada bir çocuk olacak şekilde bir halka oluşturulur. Çocuklar hep bir ağızdan "Beyaz beyaz kelebekler / yarın bir gün ölecekler / koş koş yaramaz kız / bir kız seç yerine geç" derler. Tekerlemenin sonunda ortadaki çocuk halkadan bir çocukla yer değiştirir, oyun bu şekilde sürer.

BİZ (TEDÖİ)

Çocuklar sırayla 1'den başlayarak birer birer sayarlar. 9 ya da sonu 9'la biten sayıyı söyleme sırası gelen çocuk bu sayı yerine *biz* demelidir. Yanılan oyundan çıkar.

BOBİ (ÇKİ)

İki kişi grubun dışında olmak üzere 11 çocuk yan yana durarak sıraya girerler. İki çocuktan biri değerine (ebeye) 0-10 arası bir sayı söyler. Ebe sıradaki çocuklara sırayla 0-10 arası bir sayı söyler. Kendisine söylenen sayıyı sıradaki çocuklardan biri bilirse ebe kaçır, sayıyı bilen çocuk ebeyi yakalarsa ebeyle yer değiştirir.

BÜYÜK ADIM (DKİ)

Yere bir çizgi çizilir. Bu çizgiden ileriye doğru kim en büyük adımı atarsa o oyunu kazanmış olur.

CAN ALMACA (ÖÜİ)

Üç kişinin oynadığı yakartop oyunudur.

ÇİTİR PİTİR (AKİ)

Bir ebe seçilir. Yere konulan bir taşın üzerindeki uzun bir sopa-
nın üstüne yirmi tane çomak yığılır. Bir tür saklambaç oyunu olan
bu oyunda ebe saklananları buldukça "çitir pıtır" diyerek çomak yığı-
nının üzerine tükürür. Ebe görmeden oyunculardan biri çomak yığı-
nın üzerine basarsa ebe çomakları toparlarken bütün oyuncular yeni-
den saklanır.

ÇİÇEK (AKİ, DKİ)

Yere 1-1,5 metre çapında bir daire çizilir. Daire çevresine de
oyuna katılan çocukların sayısı kadar küçük daireler çiçek yaprakla-
rınımsıncasına çizilir (Bkz. Şekil 1). Her çocuk kendisine bir renk seçer
ve bu renkler küçük dairelerin içine yazılır. Herkes bir ayağını kendi
küçük dairesinin içine koyarak kaçmaya hazır bir biçimde bekler. Sa-
yısmaca sonunda çıkan çocuk "bom" deyip ortadaki dairesinin içine at-
layana kadar çocuklar kaçırlar. Ortadaki çocuk en fazla 3 adım ata-
rak ya da zıplayarak çocuklardan birisinin ayağına basmaya çalışır.
Kaç adımda bastıysa ayağına basılan çocuğun o yaşına girdiği söyle-
nir. 12 yaşına giren çocuk oyundan çıkar.

ÇİN DAMASI (TEDÖİ)

Bu oyunu iki kişi satranç tahtasında oynar. Her iki oyuncunun
da 9' ar taşı vardır. Oyuncular taşları tahtanın sağ alt köşesindeki 9
kareye birer birer yerleştirirler. Oyuncular sırayla taşlarını, taşların
olduğu karenin sağındaki, solundaki ya da önündeki kareye doğru
(kare boşsa) 1 kare ilerletirler. Taşın önünde başka bir taş varsa öbür
taşın üzerinden atlanabilir. Önce kim karşı tarafın 9 karesine taşları-
nı yerleştirirse oyunu o kazanır.

DAVUL ZURNA 1, 2, 3, (Cİ) - ENDER DAVUL ZURNA 1, 2, 3,
(ÖÜİ)

Arkasını dönen ebenin, "Davul zurna 1, 2, 3"(8) diyerek önüne
döndüğünde kıpırdarken gördüğü çocuk ebe olur ve oyun bu biçimde
sürer.

DEDE SAATİN KAÇ? -NASRETTİN HOCA SAAT KAÇ? - TİLKİ
TİLKİ SAATİN KAÇ? (ÖÜİ)

Bu oyun en az üç kişiyle oynanır. Ebe dışındaki çocuklar ebeye
belli bir uzaklıkta yan yana dururlar. Her oyuncu sırayla "Ali Baba,
Ali baba saatin kaç?" diye ebeye sorar. Oyuncu ebeye doğru ebenin
söylediği saatteki rakam kadar adım atar. Ebeye ilk ulaşip ayağına
basan oyunu kazanır.

DEVELER GELİYOR (DaKİ)

Biri dışında bütün çocuklar arka arkaya dizilirler. Ebeyle sıra-
nın en önündeki çocuk arasında şu konuşma geçer:

*Ebe: Develer geliyor merdinden, ölürüm şu kızın derdinden, kız
nerde?*

Çocuk: Hamamda.

Ebe: Çıksın.

Çocuk: çıkmaz.

Ebe: Yumsun.

Çocuk: Yummaz

(8) ÖÜİ'de oynanan oyunda "Ender davul zurna 1,2,3" denmektedir.

Ebe: Kızını bana verir misin?

Çocuk "Pışık" derse, ebeyle çocuk arasındaki konuşma tekrarlanır. Çocuk "Al" derse, sıranın başındaki çocuğun bir elinden ebe bir elinden de ebeyle konuşan çocuk, tutup çocuğu şiddetle öne arkaya sallayarak "Yedirdiğim yemekler, içirdiğim sütler, hepsi haram olsun, çık git evimden-" derler. Aynı şey sıradaki bütün çocuklar için tekrarlanır. Sonunda ebe başta konuştuğu çocuğa "Niye ağlıyorsun?" diye sorar. Çocuk "Kızlarım kayboldu" dediğinde, ebe bacaklarını aralayarak birer birere çocukların ayağını, elini ya da başını gösterek "Bu mu?" diye sorar; çocuk da "Evet" diyerek çocuklarını birer birer geri alır. Çocukların hepsi karşı tarafa geçtikten sonra, ebeyle konuşan çocuk onlara "Nereye gittiniz?" diye sorduğunda, çocuklar "Teyzemde pasta yemeye gittik" diyerek kaçırlar.

DEVE GÜREŞİ (ÖÜ)

Dört kişilik bir oyun olan *deve güreşi* denizde de oynanabilir. İki oyuncu öbür iki oyuncunun omuzlarının üzerine çıkarlar ve birbirlerini düşürmeye çalışırlar.

DEVENİN SÜTÜ BİR KAŞIK OLSA (ASKİ)

Ebe seçilen çocuk dışındaki oyuncular bir sıra oluştururlar. Ebe sıradaki çocukların çevresinde dönerken hep birlikte "Devenin sütü bir kaşık olsa / ha hay iki kaşık olsa / ha hay üç kaşık olsa" derler. Tekerleme bittiğinde ebeyle sıranın en başındaki çocuk arasında şu konuşma geçer:

- Komşu kızın evde mi?
- Değil.
- Nereye gitti?
- Çarşıya gitti.

Bunun üzerine yukarıdaki tekerleme tekrarlandıktan sonra ebeyle aynı çocuk arasında konuşma şu şekilde devam eder:

- Komşu kızın geldi mi?
- Geldi.
- Senin kızın benim bahçemden armut aşırmuş.
- Hangisi?

Ebenin "Şu" diyerek gösterdiği çocuğa ebeyle konuşan çocuk "Doğru mu?" diye sorar. Soru sorulan oyuncu "Değil" derse oyun tekrarlanır, "Evet" derse ebenin arkasına geçer ve oyun tekrarlanır. Ebe her seferinde sorduğu her çocuk için ayrı bir suçlamada bulunur. Oyunun sonunda sırada bir çocuk kaldığında ebeyle sıranın başındaki çocuk arasında şu konuşma geçer:

- Çocuğun kaldı mı?
- Kaldı.
- Ellerini göstersiz.

Çocuk sıranın başındaki çocuğun bacakları arasında ellerini gösterdiğinde ebe "İiii! Sidikli!" dedikten sonra oyuncudan ayaklarını da göstermesini ister. Oyuncunun ayaklarını gördüğünde "İiii! Kaka-lı!" dedikten sonra başını da göstermesini ister. Oyuncunun başını gördüğünde "İiii! Bitli!" der ve oyun biter.

DOKTOR BİZİ ÇÖZEMEZ (AKİ)

Bir ebe seçilir. Diğer çocuklar el ele tutuşarak halka olurlar. Ebe halkadaki çocuklara arkasını döndüğünde halkadaki çocukların her biri sırayla birbirlerinin ellerini hiç bırakmadan birbirlerinin kollarının altından geçerek düğüm olurlar. Sonra "Doktor bizi çözemez, doktor bizi çözemez" diye bağırarak ebeyi çağırırlar. Ebe kimsenin elini birbirinden ayırmadan halkayı eski haline döndürmek zorundadır.

DOM BİLİ (AKİ)

En az üçer oyuncudan oluşacak biçimde iki takım kurulur. İki takımın oyuncuları Şekil x'de görüldüğü gibi oyun alanına yerleşirler. Topu elinde bulunduran takım dağınık olarak yerde duran dokuz taşın olduğu taraftaki oyuncusuna topu atarak o oyuncunun topla karşı takımın oyuncuları da her fırsatta yerde dağınık duran taşların yanına gelerek dokuz taşı üst üste dizmeye çalışırlar. Bunu başardıklarında *dom bili* diyerek oyunu bitirirler. Taşları dizmeden takımın bütün oyuncuları vurularak oyundan çıkarsa sıra öbür takıma geçer.

DON (TEDÖİ, ASKİ) - KEMİK (ÇKİ, ASKİ)

Çocuklardan biri *ödek* (9) olur. Ödek diğer çocukları kovalarken çocuklar kemik (TEDÖİ ve ASKİ'de *kemik* yerine *don* denmektedir) derlerse, kollarını kavuşturarak kıpırdamadan dururlar ve yakalanmaktan kurtulurlar. Kaçan çocuklar dokunarak donmuş olan arkadaşlarını kurtarabilirler.

EBELEMECE (TÜM OKULLAR) - KAN ALMACA (DKİ)- KOVALAMACA (TÜM OKULLAR) - ÖDEK (ASKİ) - TUTMACA (TÜM OKULLAR)- YAKALAMACA (TÜM OKULLAR)

Ebe (ödek) seçilen oyuncu kendisinden kaçan oyuncuların herhangi birine vurarak ebelikten kurtulmaya çalışır. Vurduğu oyuncu yeni ödek olur ve oyun bu biçimde sürer.

EL KIZARTMACA (Cİ)

Bütün çocuklar ellerini el ayaları yere dönük olacak biçimde üst üste koyarlar. Sırayla en alttaki elin sahibi olan çocuk en üstteki ele hızla vurur, oyun bu biçimde sürer. Elleri en çabuk kızaran çocuklar oyundan çıkar.

ELMA ELMA KURU FASULYE (AKİ)

Ebe seçilen kişi diğer oyunculara arkasını dönerek "Elma elma kuru fasulye" dedikten sonra oyunculara yüzünü döndüğünde herkes olduğu yerde hareketsiz duruyor olmalıdır. Ebe hareket ederken gördüğü kişiyi oyundan çıkararak yanına alır. Ebe tekrar arkasını dönerek "Elma elma kuru fasulye" diyerek oyunu sürdürür. Kalan oyuncular ebenin kendilerini hareket ederken görmemesi şartıyla yakalanırlar dokunarak onları kurtarabilirler.

ESKİ MİNDER (ASKİ)

Oyuncular el ele tutuşarak bir halka oluşturur. Birlikte dönerlerken "eski minder / yüzünü göster / göstermezsen bir poz ver" derler ve dururlar. İlk gülen oyuncu oyundan çıkar ve oyun bu biçimde sürer.

EŞİM EŞİM SENİ İTEN KİM? (TEDOİ)

Eşit sayıda oyuncudan iki takım kurulur. Takımlardan biri diğer takıma arkasını döner. Diğer takımdan bir oyuncu, arkasını dönen takımdan bir oyuncunun sırtına parmağını dayayarak önceden kararlaştırılmış bir noktaya kadar oyuncuyu ittirir. İttirilen oyuncu kendisini kimin ittirdiğini bilirse, karşı takımın oyuncuları kendi takımının oyuncularını, bilemezse kendi takımının oyuncuları, karşı takımın oyuncularını sırtlarında taşırlar.

FİRED ÇAKMAKTAŞ (Cİ, ASKİ)

Ortada bir çocuğun olduğu bir halka oluşturulur. Ortada duran çocuk yüzü halkadaki çocuklara dönük bir biçimde halkanın içinde dönerken hepsi birlikte el çırparak aşağıdaki tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler:

fired fired fired çakmaktaş / barni barni barni moloztaş / vilma vilma sarıl boynuma (ortadaki çocuklardan birinin boynuna sarılır) / beti beti gir koluma (ortadaki çocuk halkada duran çocuklardan başka biriyle ters yönde koluna girerek birlikte dönerler) / çakul çakul al biraz akıl (ortadaki çocuk halkada duran çocuklardan birinin başına vurur) / bam bam çekil git yolundan (ortadaki çocuk halkada duran çocuklardan biriyle yer değiştirir, oyun halkadaki bütün çocuklar ortaya geçene kadar sürer)

GÖZ OYMACA (ÖÜİ)

En az iki kişinin oynadığı bu oyunda, oyuncular kendilerine diğer oyuncularla yan yana olacak şekilde bir çukur açarlar. Her biri kendi çukurunun üstüne bir çubuk koyar. Oyuncular sırayla birbirlerinin çubuğunu bir sopayla olabildiğince uzağa atarlar. Çubuğu atılan oyuncu çubuğunu alıp geri getirene kadar diğer oyuncular onun çukurunu kazarak derinleştirirler. Çukuru diğer oyuncularca en çok derinleştirilen oyuncu oyunu kaybeder.

GUGUKLU SAAT (Cİ)

Çocuklardan birisi *kuş* rolünü üstlenir. Başka bir çocuk olduğu yerde durarak *saat* olur, bir çocuk da ebe olur. Gruptaki diğer çocuklar herhangi bir şarkının müziğini söylerler; ebe 5 saniye içinde şarkının adını bilemezse *kuş* rolüne giren çocuk *öter* ve saat rolündeki ço-

(9) Kdz. Ereğli'de *korçak* anlamına gelen bu sözcük çocuklar arasında *ebe* anlamında da kullanılmaktadır.

cukla ebeyi kovalarlar. Kuş ve saat 10 saniye içinde ebeye dokunamazlarsa kendileri, dokunabilirlerse ebe, oyundan çıkar. Ebe şarkıyı bilirse kuş rolüne girme hakkını kazanmış olur ve bu durumda kuş rolündeki çocuk oyundan çıkar.

GÜLDÜRMECE (ÖÜİ)

Ebe seçilen oyuncu komik yüz hareketleri yaparak karşısında dizili duran oyuncuları güldürmeye çalışır. Gülen oyuncu ebe olur.

GÜZELLİK Mİ, ÇİRKİNLİK Mİ? (Cİ)

Arkasını dönen ebeye oyuncular "Güzellik mi, çirkinlik mi, havuz başında heykellik mi?" diye sorarlar. Ebe "Güzellik" derse herkes güzel bir poz takınır, ebe "Çirkinlik" derse herkes bu sefer yüzünü çirkinleştirerek kıpırdamadan durur. Ebe birini seçerek oyundan çıkarır ve oyun bu biçimde sürer.

HAMAMDA KARI KOVALAMACA (TEDÖİ)

Bir çemberin içinde duran ebenin elinde 3 küçük sopa vardır. Diğer oyuncuların her biri çemberin içinde eğilmiş duran ebeye 0-100 arasında bir sayı söyler. Ebe kendisine söylenilen sayıların toplamı olan sayıya kadar sayarken diğer oyuncular kaçarlar. Sayma işlemi bittiğinde, ebe diğer oyuncuları kovalayarak sopaları atar. Sopa kime değerse, ebe o olur.

HANDA HANDA KULÜBÜNDE VEYA TAHTACI GÜZELLERİ (EOKİ)

Eşit sayıda oyuncudan oluşan iki grup kurulur. İki takımın oyuncuları belli bir uzaklıkta yüzleri birbirlerine dönük olarak dururlar. Oyuncular kollarını çapraz yaparak iki taraflarındaki takım arkadaşlarının ellerinden tutarlar. İki takım arasında aşağıdaki konuşma geçerken konuşma sırası kendisinde olan takım diğer takımın üzerine doğru yürür ve sonra da geri çekilir.

- *Handa handa kulübünde biz size geldik on birde.*

- *Geldiyseñiz geldiniz bizi memnun ettiniz.*

- *Okumayı bilmez yazmayı bilmez kız sizin olamaz kız sizin olmaz.*

- *Amcası yolladı yengesi yolladı versinler kıızı, versinler kıızı.*

- *Aldık ya kızınızı çaldık ya kızınızı dolmabahçeden, dolmabahçeden.* (Bu son tümceyi söyleyen grubun oyuncuları karşı gruptan bir oyuncuyu çekerek kendi aralarına alırlar.)

HOP 10 (AKİ)

Çocukların hepsi el ele tutuşarak bir halka oluştururlar. Sonra hızla dönerken "Hoop 10" diyerek geriye doğru atlarlar. Herkes atladığı yerde hareketsiz dururken birisi "10, 20, 30, 100" diyerek saydığı anda çıkan oyuncu, çocuklardan birisinin ayağına en fazla üç adım atarak basarsa ayağına bastığı çocuk, basamazsa kendisi oyundan çıkar. Oyun bu şekilde devam eder.

HOROZUM ÇİK ÇİK (TEDÖİ) - TEKME TOKAT (DaKİ)

En az iki kişiden oluşan iki takım kurulur. Bir daire dizilir. Takımlardan biri daire içine girer. Öbür takımın oyuncuları kaçarken daire içindekiler dairenin dışına tek ayak üstünde sekerek çıkıp, kaçan çocukları yakalamaya çalışırlar. Bu sırada iki ayaklarının üstüne basarlarsa kaçan çocuklar onları *tekme atarak* daireye geri kovalarlar.

İMAM BAYILDI (ÖÜİ-Cİ)

Dört kişinin oynadığı bu oyunda iki oyuncu karı kocayı, bir oyuncu hizmetçiyi, bir oyuncu da imamı canlandırır. Karı koca işe giderlerken hizmetçiye "Akşama misafirler gelecek, imambayıldı yap" derler. Hizmetçi imamı çağırarak onu bayıltır, sonra bütün oyuncular kendilerini imamın üstüne atarlar ve oyun biter.

İSMAİL AMCA (Cİ)

Bir kâğıt yelpaze biçiminde katlanır. Her kata sırasıyla *İsmail, amca, banyoda, yıkanıyor* yazılır. Oyuncular sırayla diğer katlarda ne yazdığına bakmadan katların her birine o kattaki kelimeye uygun bir kelime yazarlar. Sonunda hep birlikte kâğıdı açarak okuyup gülerler.

JANDARMA (EOKİ)

Dört kişinin oynadığı bu oyunda dört küçük parça kâğıt hazırlanır. Kâğıtlara *jandarma, kaymakam, vali* ve *hırsız* yazılır. Jandarma yazılı kâğıdı çeken çocuk herkesin eline sopayla vurur.

KABAKLAR PIŞTI MI? (ASKI)

Eşit sayıda oyunculardan oluşan iki takım kurulur. Her takımın başındaki oyuncu kendi takımının oyuncularına birer hayvan, sebze ya da çiçek adı verir. Daha sonra, takımların başındaki oyuncular arasında şu konuşma geçer:

- seke seke ben geldim. (Oyuncu tek ayağı üstünde sekerek karşı takımın yanına gider.)

- Hoş geldin.

- Kuyu var.

- Atla da gel. (Oyuncu bir kere sıçrar.)

- Köpek var.

- Havla da gel.

- Hav.

- Kedi var.

- Miyavla da gel.

- Miyav. Kabaklar pişti mi?

- Pişti.

Karşı tarafa gelen oyuncu yerde oturan çocukların sırayla kafasına vurur. Seçtiği birinin gözlerini kapatarak kendi grubundan birini oyuncuya verdiği adla çağırır. Çağırılan çocuk gelerek gözleri kapalı olan çocuğun başına vurup koşa koşa yerine döner ve kendi grubundaki çocuklarla birlikte diğer gruba sırtını döner. Hepsini birlikte ellerini çırparak "Dedemin şapkası kaybolmuş, dedemin şapkası kaybolmuş" derler. Kafasına vurulan çocuk kimin vurduğunu bilirse onu alıp kendi tarafına götürür, bilemezse kendisi o grupta kalır. Bir takımın oyuncuları bitene dek oyun bu biçimde sürer.

KAMÇI (TEDÖİ)

Bir kibrit kutusunun dört kenarına *hakim*, *polis*, *ceza* ve *serbest* yazılır. Çocuklar sırayla kutuyu yere atarlar. Kendisine *polis* yazılı kenar gelen oyuncu eline bir terlik alarak, kutuyu yere attığında kendisine *ceza* yazılı kenar gelen oyuncuya, kendisine *hakim* yazılı kenar gelenin dediği sayı kadar vurur.

KARA KEDİ (AKI)

Oyuncular bir ebe ortalarında, el ele tutuşarak bir halka oluştururlar. *Kara kedi* rolündeki bir oyuncu da halkanın dışında durur. Ebe halkada duran oyuncuların giysilerinin yakalarını ağızlarına vererek hepsine birer birer yiyecek adı söyler. Sonra "Alttaki börek, üstteki çörek" diyerek halkadan çıkarken "Kapan susam kapan" der. Halka kapanır. *Kara kedi* rolündeki çocuk halkanın yanına gelerek "Açıl susam açıl" der, halka açılır. Halkanın ortasına giren *Kara kedi* herkesin ağzından yakasını çekerek halkadan çıkarken "Kapan susam kapan" der. Ebe tekrar gelerek "Açıl susam açıl" der ve halkanın içine girdiğinde çocuklara "Etleri kim yedi?" diye sorar. Bütün çocuklar "Kara kedi" diye bağırarak ebeyle birlikte *kediyi* kovalarlar.

KARTAL (Cİ, TEDÖİ, ASKİ) - KELEBEK (ÖÜİ)

Ebe dışındaki oyuncular kollarını yere paralel bir biçimde uzatarak kıpırdamadan dururlar. Ebe oyunculardan birinin önce bir kolunun, sonra da öbür kolunun altından geçerken *kartal* (ÖÜİ'de *kartal* yerine *kelebek*) diyerek kendisi kolları yana açık bir biçimde kıpırdamadan durur. Ebenin, kollarının altından geçerek serbest bıraktığı oyuncu başka bir oyuncunun kollarının altından geçip *kartal* diyerek hareketsiz kalır ve oyun bu biçimde sürer.

KATİL KİM? (Cİ)

En az dört kişiyle oynanır. Hazırlanan küçük kâğıtlara *katil*, *polis*, *manav* v.b. yazılır katlanır. Herkes bir kâğıt çektikten sonra halka şeklinde durulur. *Polis* yazılı kâğıdı çeken çocuk "Ben polisim" der. *Katil* yazılı kâğıdı kim çektiyse, *polis* olan çocuğa belli etmeden, göz kırparak diğer çocukları öldürmeye başlar. Bütün çocuklar *ölmeye* *önce* *polis* *katili* bulmak zorundadır.

KATİL KİM? (TEDÖİ)

Oyuna katılan çocuk sayısı kadar kâğıt hazırlanarak, kâğıtlardan birine *katil*, birine *dedektif* ve diğerlerine *vatandaş* yazılır. Katlanan kâğıtlar karıştırıldıktan sonra çocuklar tarafından sırayla çekilir. Dedektif yazılı kâğıdı çeken kim olduğunu açıkladıktan sonra, *katil* yazılı kâğıdı çeken çocuk *dedektife* belli etmeden *vatandaş* yazılı kâğıtları çeken çocukları göz kırparak birer birer öldürmeye başlar. Bu arada *dedektif* de *katilin* kim olduğunu bulmaya çalışır.

KİM (KÖY OKULLARI) - TIP (KENT MERKEZİNDEKİ OKULLAR)

Çocukların hepsi aynı anda "1, 2, 3 tip" (köylerde "1, 2, 3 kım") diyerek susarlar. İlk konuşan çocuk oyundan çıkar ve oyun bu biçimde sürer.

KIRMIZI BALIK (DaKİ)

Ortada bir çocuk olacak şekilde bir halka oluşturulur. Halkanın dışında da halkanın içine *olta atmış bir balıkçı* rolünde bir çocuk vardır. Halkanın ortasında *kırmızı balık* rolündeki çocuk ellerini avuç avuca birleştirerek kıvrıla kıvrıla halkanın içinde dönerken, halkadaki çocuklar da aynı hareketi yaparak şu tekerlemeyi söylerler: *kırmızı balık gölde / kırmızı balık gölde / kıvrıla kıvrıla yüzüyor / kıvrıla kıvrıla yüzüyor / balıkçı Hasan geliyor / oltasını atıyor / balıkçı Hasan geliyor / oltasını atıyor / kırmızı balık dinle / sakın yemi yeme / kırmızı balık dinle / sakın yemi yeme / Hasan seni tutacak / sepetine atacak / Hasan seni tutacak / sepetine atacak / kırmızı balık kaç / kırmızı balık kaç kaç...*

Tekerleme sürerken *balık* halka dışına çıkar, balıkçıda onu kovalar.

KIRMIZI BEYAZ (AKİ)

Eşit sayıda iki takım oluşturulur, bir de ebe seçilir. Takımlardan birine kırmızılar diğerine de beyazlar denir. Ebe hangi rengi söylerse o takım kaçır, diğer takımın oyuncularını kaçanları kovalar. Yakalananlar oyundan çıkar, ebe sürekli söylediği rengi değiştirerek oyuncularını şaşırtmaya çalışır. Oyuncusu önce biten taraf yenilir.

KIZ KIZ DIŞARI (ÖÜİ)

En az iki kişinin oynadığı bu oyun için yere aşağıdaki şekil çizilir.

kız	erkek	hayvan
renk	araba	meyve

Her oyuncu sırayla her karenin içinde o karenin adını iki kere söyleyerek iki kere zıplayarak dışarı çıkar. Kareden dışarı çıkarken de "Dışarı" der. Sonra tekrar sırayla bütün karelerde iki kere zıplayarak her karede sırayla ayrı bir kız adı (yani altı kız adı) söylemek zorunda-

dır. Aynıısı erkek, hayvan, renk, araba ve meyve adları için tekrarlanır. Oyuncu verdiği adları tekrarlar ya da oynarken durursa yanar. Bütün kareler tamamlandıktan sonra oyuncu *kız* yazılı kareye tekrar girerek iki kere zıplayıp "Kız kız dışarı" der ve oyun tamamlanmış olur.

KİBRİT (EOKİ)

Bir kibritin kenarlarına *sopa, hakem, af, çingene, eşek, vur* yazılır. Oyuna katılan çocuklar sırayla kibriti yere atarlar. Oyuncu kibriti yere attığında *af* yazılı kenar gelirse hiçbir şey yapılmaz; *çingene* yazılı kenar gelirse diğer çocuklar kibriti atana *çingene* diye bağırırlar, *eşek* yazılı kenar gelirse oyuncu eşek gibi anırır, *sopa* yazılı kenar gelirse *vur* yazılı kenar gelen çocuğa, bir sopayla, *hakem* yazılı kenar gelen çocuğun dediği sayıda vurur.

KİLİT KELEPÇE (DaKİ)

Ebe seçilen çocuk kaçan arkadaşlarını yakalamaya çalışır. Bu sırada kaçan çocuklar "Kilit" diyerek kollarını çapraz yapıp hareketsiz dururlarsa ebe onları yakalayamaz. Bu durumdan kurtulmak için de "Kilit" diyen çocuğun "Kelepçe" demesi gerekmektedir. Ebenin yakaladığı çocuk yeni ebe olur.

KİMİN ELİ (Cİ)

Ebe yere çömelir. Diğer çocuklar ebenin sırtına ellerini üst üste koyarlar. Ebe en alttaki elin sahibini bilirse o çocuk ebe olur, bilemezse bütün çocuklar ebenin sırtına vurur.

KİMİN ELİNDE OT BİTERSE (DaKİ)

Çocuklar çimenlik bir alanda geniş bir halka oluşturarak yere otururlar. Şu sözleri söyleyerek otları yolarlar: "Kimin elinde ot biterse onun ayakkabısı saklanacak". Sonunda hepsi elini gösterdiğinde, kimin elinde ot kaldıysa onun ayakkabısını saklarlar. Çocuk ayakkabısını bulamazsa kendisine bir ceza verilir.

MOR MENEKŞE (Cİ, ÖÜİ, DKİ)

İki eşit grup oluşturulur. Gruplar birbirlerinden belli bir mesafede el ele tutuşurlar. Bir grup diğerine "Mor menekşe, mor menekşe, mendilim düşe, bizden size kim düşe?" diye sorar. Karşı grubun adını söylediği çocuk, koşarak öbür gruptan herhangi iki çocuğun arasına

girerek ellerini ayırmaya çalışır. Ayırırsa o gruptan bir çocuğu alarak kendi grubuna geri döner, ayıramazsa kendisi o grupta kalır. Oyun bir grubun oyuncularını bitene dek sürer.

MENDİL KAPMACA (DKİ)

Bir çocuk dışında kalmak üzere bir halka oluşturulur. Halkanın dışındaki çocuk elinde mendille halkanın çevresinde dolanırken çocuklar hep bir ağızdan "Mendil var kimde, boş taksi nerede?" derler. Çocuk mendili halkadakilerden bir çocuğun arkasına bırakır. Halkadaki çocuklar "Mendili almış kaçıyor, herkes ona bakıyor" diye bağırırlar. Mendili bırakan çocuk, arkasına mendili bıraktığı çocuktan kaçarak yakalanmadan onun yerine oturmaya çalışır.

MENDİL KAPMACA (Cİ, ASKİ)

Ebe dışında eşit sayıda oyuncudan oluşan iki takım kurulur. Birbirlerinden belli bir uzaklıkta duran iki takımın ortasında duran ebenin elinde bir mendil vardır. Ebe her seferinde iki takımdan birer kişinin adlarını söyleyerek onları yanına çağırır. İki oyuncudan hangisi mendili önce kaparsa diğer oyuncunun eli kendisine değmeden takımın durduğu yere geri dönmelidir. Bunu başarırsa öbür oyuncuyu kendi takımına katar, başaramazsa kendisi oyundan çıkar.

OSURUKLU DEDE (AKİ)

Çocuklardan biri elinde bir sopayla dede rolüne girerken diğerleri de köyün çocukları olarak dedenin arkasına dizilirler. Dedeyle çocuklar arasında aşağıdaki konuşma geçer:

- *Sırlıklı Dede nereye gidiyorsun?*
- *Camiye gidiyorum.*
- *Biz de gelelim mi?*
- *Elinizi yüzünüzü yıkayın öyle gelin.*
- *Kim osurdu?*
- *Tren geçti.*
- *Kim osurdu?*
- *Cami yıkıldı.*
- *Kim osurdu?*
- *Sen osurdun!*

Bu yanıtın sonra dede elindeki sopayla çocukların hepsini kovalar. Bu sırada hangi çocuğa üç kere vurursa o çocuk *dede* olur.

ÖNDEN TURBO (DAKİ)

Seçilen ebe arkasını dönerek "Önden turbo herkes sırada mı?" der. Çocuklarının hepsi "Evet" dedikten sonra ebe "Önden turbo" diyerek çocuklara döner. Ebe hareket edeni gördüğünde oyundan çıkarır. En sonunda ebeye vurmaya başaran olursa bütün çocuklar kaçırlar, ebenin yakaladığı çocuk ebe olur.

PEMBE NİNE (ÇKİ, ASKİ)

Ortada bir çocuk olacak biçimde bir halka oluşturulur. Halkadaki çocuklar el çırparak "Pembe Nine Pembe Nine şanına, nasıl gitsem eniştemin yanına, bahçelerde dönmek dönmek maydanoz, ne ararsınız bahçelerde salyangoz?" derler (ASKİ'de "dönmek dönmek" yerine "demet demet" denmektedir). Halkadaki çocuklardan daha önceden seçilen biri "Pembe Nine *Pembe Nine* bizim oğlan / bizim kız sizin kıza / sizin oğlana aşık olmuş" der. *Pembe Nine* "Hangisine?" diye sorduğunda çocuk halkadaki çocuklardan birini "Şuna" diyerek gösterir. Daha sonra *Pembe Nine*'yle konuşan çocuk ve *Pembe Nine* gösterilen çocuğun ellerinden tutar ve ileri geri şiddetle sallayarak "Yedirdiğim ekmekler, içirdiğim sütler, hepsi haram olsun, çık git evimden" derler. Aynı konuşma ve hareketler halkadaki her çocuk için tekrarlanır. ÇKİ'de oyunun en sonunda kimse kalmayınca bütün çocuklar "Pembe Nine Pembe Nine bizim dede sana aşık olmuş" diyerek gülüşüp kaçırlar. ASKİ'de oyunda *Pembe Nine*'nin bir çocuğu kaldığında ebe "Pembe Nine oğlun / kızın nerede?" diye sorar. *Pembe Nine* "Bilmiyorum" deyince ebe "Oğlun/kızın geldi mi?" diye sorar. *Pembe Nine* "Evet" der, ebe *Pembe Nine*'nin bacakları arasından çocuğun önce ayaklarını, sonra da ellerini göstermesini ister. Ebe, *Pembe Nine*'ye "Pembe Nine oğlun/kızın kaldı mı?" diye sorup "Hayır" yanıtını aldıktan sonra "Şimdi seni alalım" dediğinde bütün oyuncular kaçırlar. *Pembe Nine* çocuklarının hepsini yakalayarak yeniden sıraya sokar.

PİNOKYO (Cİ)

En az dört kişilik bir halka oluşturulur. Çocuklar el ele tutuşup pinokyo diyerek birkaç adım geri atarlar. İçlerinden biri onar onar yüze kadar saydığında kim çıkarsa o çocuk en çok üç denemede en fazla da üç adımda çocuklardan birinin ayağına basarsa, ayağına bastığı çocuk, basamazsa kendisi oyundan çıkar.

PINOKYO (ÖÜİ, TEDÖİ)

En az üç kişilik bir halka oluşturulur. Herkes aynı anda "Pinokyo" diyerek geriye doğru sıçrar. Yapılan sayışmacanın sonunda çıkan çocuk ebe olur. Ebe bir sıçramada çocukların birisinin ayağına basmaya çalışır. Basarsa, ayağına basılan çocuk oyundan çıkar. Basamazsa kendisi birisine göz kırpar, göz kırptığı kişi ebe olur ve ve oyun bu biçimde sürer.

PORTAKAL (DKİ)

Bu oyunda *çiçek* oyununda yere çizilen şekil kullanılır. Herkes dairenin içinde halka olur. Bütün oyuncular aynı anda geriye doğru bacakları açık olarak atlarlar. Atladıktan sonra durduklarında herhangi bir çizgiye basmış olan çocuk oyundan çıkar. En sona kalan çocuğun oyunu kazanmasıyla oyun biter.

SU FALI (EOKİ)

Bu oyun için oyunu hiç bilmeyen bir çocuk bulunur. Diğer çocuklar oyunu bilmeyen çocuğa, onun su falına bakacaklarını söylerler. Bir bardak su getirilir, fala bakan çocuk 3 *kulhuwallahü* okuyarak 3 kere *suat* der. Sonra da bardaktaki suyu çocuğun üstüne döker.

SUZULİ (ASKİ)

Ortada iki oyuncu olacak biçimde bir halka oluşturulur. Halkadakiler el çırparak ortadakiler de kol kola dönerek "suzili suzili selanikte hop dilli /vasvantu vasvantu" derler. Ortadaki iki kişi birbirlerinden ayrılarak halkadan seçtikleri birer kişi önünde dururlar ve elleri bellerinde hoplayarak "ringa ringa çal çal / ringa rina çal çal" dedikten sonra tekrar dururlar. Ortadaki oyunculardan biri, önünde durduğu oyuncunun arkasına geçer. Halkanın içinde kalan çocuk gözlerini kapatıp kolunu ileri uzatıp "aleks" diyerek kendi çevresinde döner. Durduğunda işaret parmağının gösterdiği çocukla yer değiştirir ve bu sırada halkanın dışında duran çocuk da halkanın içine girer. Oyun yeniden başlar. "Aleks" diyerek dönen çocuk durduğunda işaret parmağının karşısında kimse olmazsa ya da arka arkaya duran iki oyuncu olursa yeniden gözlerini kapatıp "aleks" diyerek yeniden döner ve oyun bu biçimde sürer.

ŞİŞE ÇEVİRME (Cİ)

Kızıl erkekli bir halka oluşturulur. Ortaya konan yassı bir taş üzerinde gazoz şişesi çevrilir. Şişe durduğunda iki tarafından biri bir kızı öteki de bir erkeği gösteriyorsa bu çocuklar birbirlerini öperler. Şişenin iki ucu aynı cinsiyetten çocukları gösterirse şişe yeniden çevrilir.

TAHTA ÇÜRÜK (ASKİ)

Bir halka oluşturan çocuklar el ele tutuşarak dönerlerken "as-yaya as / altın tas / ayağıma basma / tahtaya bas / tahta çürük / çiviler tutmaz / bizim de ... söz tutmaz" diyerek içlerinden birinin adını söylerler. Adı söylenen çocuk halkada arkasını döner. Halkadaki çocuklar aynı tekerlemeyi her seferinde başka bir çocuk için söyleyerek oyunu tekrarlar.

TAŞ DİKMESİ - TAŞ YIKMA (AKİ)

En az üçer kişilik iki takım kurulur. Her takımın üçer taşı olur. Karşılıklı belli bir mesafede duran her iki takım da arka arkaya gelecek şekilde taşları önlerine dizerler. Her takım kendi elindeki taşla karşı tarafın taşlarını vurup almaya çalışır. Bir takımdan bir kişi vurduka atmaya devam eder, vuramazsa sıra arkadaşına geçer. Takımdaki bütün oyuncular aynı şeyi yaptıktan sonra karşı takımın bütün taşlarını vuramamışlarsa sıra öbür takıma geçer. Oyunun sonunda yenilen takımın oyuncuları yenen takımın oyuncularını sırtlarında taşırlar (Çocuklar buna *btndirme yapmak* diyorlar).

TAVŞAN KAÇ TAZI TUT (ÖÜİ)

Ortada bir çocuğun durduğu bir halka oluşturulur. Halkanın dışında da bir çocuk vardır. Halkanın içindeki çocuk *tavşan*, dışındaki çocuk *tazi*dir. *Tazi*, *tavşan* halkanın dışına çıkınca onu yakalamaya çalışır. Yakalarsa oyuncular yer değiştirir.

TIP (Cİ)

Üç kişiyle oynanır. Dokuz eşit kâğıt parçasına oynayanların adları yazılır. Daha sonra kâğıtlar katlanır, karıştırılır ve ortaya atılır. Herkes eşit sayıda kâğıt alır. Aynı adın olduğu üç kâğıdı elinde bulunduran çocuk tip diyerek elini yere koyar ve bunun üzerine oyun biter.

TRENCİLİK (Cİ)

Çocuklar birbirlerinin giysilerinden tutarak arka arkaya dizilirler. En öndeki çocuğun kostümü şekilde koşarlar, en öndeki çocuk koşarken ani dönüşler yaparak diğer çocukların savrulmalarına neden olmaya çalışır.

VİM (ÇKİ)

Ebe seçilen çocuğun karşısına diğer çocuklar belli bir mesafede, kale dedikleri yerde yan yana dizilirler. Ebe yanındaki büyük geniş bir taş üzerinde 5-6 taşı üst üste dizer. Karşısındaki oyuncular elle- rindeki birer yuvarlak taşı kalelerinden fırlatarak ebenin taşlarını devirmeye çalışırlar. Ebenin taşlarının her devrilmesinde ebe onları üst üste yeniden dizmeye çalışır. Karşısındaki oyuncular ebenin tarafına gelip kendi attıkları taşın üzerine basarak vim diyen oyuncuya dokunamaz. Bu oyuncu kendi taşını bir ayağıyla öbür ayağının üstüne koyar ve havaya atarak tutarsa oyun baştan başlar. Ebenin karşısındaki oyunculardan biri ebenin tarafında kendi taşı üzerine basmadan, kalenin dışındayken yakalanırsa ebe olur.

YAKALAMAÇ (Cİ)

İki eşit grup oluşturulur. Grupların her ikisinin de kalesi vardır. Gruplardan biri kalesinden çıkan öbür grubun oyuncularının hepsini yakaladığında oyun biter. Sonra sıra diğer gruba geçer.

YERDEN YÜKSEK (Cİ, ÖÜİ)

Ebe seçilen çocuk diğerlerini kovalar. Yüksek bir yere çıkan çocuk ebelenemez. Eğer ebe yükseğe çıkamamış bir çocuğu yakalarsa ebelikten kurtulur.

YILDIZ ATLAMASI - DİKLENBEÇ (AKİ) - GÜVERCİN TAKLASI (EOKİ)

Dörder kişiden iki takım oluşturulur. Takımlardan biri arkadaşlarının üzerlerinden takla atarak geçmesi için eğilerek pozisyon alırlar. İki kişi arkalarını birbirlerine dönerek 90 derecelik bir açıyla yere eğilirler, öbür iki kişi de iki taraftan başlarını birbirine vererek eğilirler. Diğer takımın oyuncuları, sırayla, eğilmiş duran 4 kişinin üzerinde amuda kalkmaya çalışırlar, başaramayan olursa sıra diğer takıma geçer.

Kdz. Ereğli'den derlenen ezgili ve el çırpmalı oyunlardan örnekler:

1 NUMARA (EOKİ)

Çocuklar ikili gruplar halinde karşılıklı durarak aşağıda yazılı tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler:

5, 5 numara (oyuncular bir kere el çırpılarak sağ ellerini birbirine vururlar) / 10, 10 numara (oyuncular bir kere el çırpılarak sol ellerini birbirine vururlar) / maykil ceksin madonna / 1 numara 1 numara (sağ ellerinin baş parmağıyla 1 sayısını gösterirler) / gir çuvala (baş parmaklarını yere doğru çevirirler) / sallan sallan vur duvara (oyuncular karşılıklı olarak arkalarını birbirine vururlar).

A A ACI (EOKİ)

Çocuklar ikili gruplar oluşturarak aşağıda yazılı tekerlemeyi söylerler. Tekerleme bitene kadar, sürekli olarak, karşılıklı duran oyunculardan biri iki elini el ayaları aşağıya dönük olarak yukarıdan aşağıya indirirken diğer oyuncu da iki elini el ayaları yukarıya dönük olarak yukarıya doğru kaldırır ve oyuncuların elleri birbirine çaptıktan sonra karşılıklı olarak ellerini birbirlerine bir kere vururlar ve bir kere de el çırpırlar.

a a acı / tatlı bacı / pek şakacı mobilyacı / bizim evin arkası / dondurma fabrikası / annem babam başbakan / var mı bana yan bakan / 80, 80, 160 / Allah neler yaratmış / kızlar altın kesesi / erkekler çöp tenekesi.

A MELA (AKİ)

İki veya - her iki kişinin karşılıklı durarak oynaması şartıyla - daha fazla kişi aşağıdaki tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketlerini yaparak söylerler:

a mela (oyunculardan biri iki elini el ayaları aşağıya dönük olarak yukarıdan aşağıya indirirken karşısındaki oyuncu da iki elini el ayaları yukarıya dönük olarak yukarıya doğru kaldırır ve oyuncuların elleri birbirine çaptıktan sonra birkaç kere el çırpırlar) / yukatela (biraz önceki hareketin aynısı tekrarlanır) / u va u va andıra vandıra (biraz önce el ayaları aşağıya dönük olan yukarıya, el ayaları yukarı-

ya dönük olan da aşağıya dönük olarak aynı hareketi tekrarlar ve ellerini bir kere çırparlar) *mukesela* (biraz önceki hareketler oyunun sonuna kadar aynı biçimde tekrarlanarak oyun sürdürülür) / *koydum rafa* / *pepsi kola* / *yemesi ne ballı* / *içmesi ne tatlı* / *bizim evin arkası* / *dokuma fabrikası* / 60, 60, 120 *seni seven İzmirli* (tekerleme bittiğinde oyuncular baş parmaklarını (sağ baş parmak sağ omuza, sol baş parmağı da sol omuza gelecek şekilde) omuzlarına değdirirler).

A MELA (EOKI)

Karşılıklı duran iki çocuk aşağıda yazılı tekerlemeyi söylerler. Tekerleme bitene kadar oyuncular sürekli olarak şu hareketleri tekrarlarlar: Karşılıklı duran oyunculardan biri iki elini el ayaları aşağıya dönük olarak yukarıdan aşağıya indirirken diğer oyuncu da iki elini el ayaları yukarıya dönük olarak yukarıya doğru kaldırır ve oyuncuların elleri birbirine çarptıktan sonra karşılıklı olarak ellerini birbirlerine bir kere vururlar ve bir kere de el çırparlar.

a mela yuketala / *u va u va* / *neredeydın kızım* (tekerlemenin bundan sonraki bölümü iki oyuncu arasında soru - yanıt biçiminde söylenir) / *baloda anne* / *kiminle kızım* / *subayla anne* / *subay sana ne dedi* / *elma yanaklı dedi* / *daha daha ne dedi* / *kiraz dudaklı dedi* / *daha daha ne dedi* / *bir öpücük istedi* / *verdin mi kızım* / *yes yes yes* / *utanmadın mı* / *no no no* (*peki kapıyı açan kimdi* / *babamdı anne*

A MELLA (ÖÜ)

İki veya - her iki kişinin karşılıklı durarak oynaması şartıyla - daha fazla kişi aşağıda ayrıç içinde betimlenen hareketleri yaparak şu tekerlemeyi söylerler;

a mella nugatella (oyunculardan biri iki elini el ayaları aşağıya dönük olarak yukarıdan aşağıya indirirken karşısındaki oyuncu da iki elini el ayaları yukarıya dönük olarak yukarıya doğru kaldırır ve oyuncuların elleri birbirine çarptıktan sonra karşılıklı olarak ellerini birbirlerine bir kere vururlar ve üç kere de el çırparlar) / *u va şı va andra mella matmazella* (aynı hareketler tekrarlanır) / *pepsi* (her oyuncu kendi elinin parmaklarını iç içe geçirir) / *elimin tersi* (oyun-

cular parmaklarını ayırmadan ellerini ters çevirir ve kendi etraflarında dönerler) / *eteğimin lekesi* (eteklerini tutarak gösterirler) / *saçlarının lülesi* (kendi saçlarını tutarak gösterirler) / *ay çok mersi* (el tokalaşırlar) / *ben* (oyuncular kendilerini gösterirler) / *seni* (karşılarında duran oyuncuyu gösterirler) / *saat* (sol bileklerini sağ elleriyle işaret ederek gösterirler) / *onda* (10 parmaklarını gösterirler) / *köşe* (sağ elleriyle sol dirseklerini gösterirler) / *başı* (kendi başlarını iki yandan tutarlar) / *çin* (gözlerinin kenarlarından çekerek çekik göz yaparlar) / *lokantasında* (oyuncular iki elleriyle avuç içleri yere dönük olarak geniş bir daire çizerler) / *bekliyorum* (her oyuncu kendi iki elini birleştirerek çenesinin altında tutup başını hafifçe öne eğerek selam verir).

AĞLAMA YENGE AĞLAMA (AKI)

İki veya - her iki kişinin karşılıklı durarak oynaması şartıyla - daha fazla kişi aşağıdaki tekerlemeyi ayrıç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler:

İki elimde şişeler (oyuncular kollarını havaya kaldırarak ellerini döndürerek sallarlar) / *şakşak da şak şak* (el çırparlar) / *doktorlar geliyor göz kurpa kurpa* (karşılıklı gözlerini kırparlar) / *hemşireler geliyor kıvrta kıvrta* (kalçalarını oynatarak birbirlerinin yerine geçerler) / *annenim sorarsanız dansözlük yapar* (oldukları yerde dönerler) / *babanı sorarsanız çöpçülük yapar* (yeri süpürüyor gibi yaparlar) / *abimi sorarsanız tabutu yapar* (hayali bir tabuta çivi çakar gibi yaparlar) / *ablama sorarsanız tabutu süsler* (kollarıyla havada daire çizerek iki yana açarlar) / *yengemi sorarsanız oturmuş ağlar* (elleriyle yüzlerini kapatırlar) / *ağlama yenge ağlama* / *ben gidiyorum* (el sallayarak birbirlerinden uzaklaşırlar) / *bu vatanı sizlere bırakıyorum* / *hey* (neşeli bir şekilde geri dönüp ters bir şekilde kol kola girerek dönerler) / *ağlama yenge ağlama* / *ben gidiyorum* (el sallayarak birbirlerinden uzaklaşırlar) / *bu vatanı sizlere bırakıyorum* / *hey* (neşeli bir şekilde geri dönüp ters bir şekilde kol kola girerek dönerler).

ALİS'İN ANNESİ (ÖÜ)

Çocuklar ikili gruplar halinde aşağıda yazılı tekerlemeyi ayrıç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler:

alis çamaşır yıkar (kendi giysilerinin bir kenarından tutarak çamaşır yıkıyormuş gibi yaparlar) / *başından seller akar* (ellerini başlarının üzerinde sallarlar) / *o seller benim olsa* (iki ellerini kalplerinin üzerine koyarlar) / *iki kardeşim olsa* (sağ elleriyle 2 sayısını gösterirler) / *bir ali bir veli* (iki ellerini önce sağ bellerine, sonra da sol bellerine koyarlar) / *hop çukulata çukulata, akşam yedim salata, salatarın yarısı, ahmet beyin karısı* (bacaklarını açıp kapatarak sürekli zıplarlar, tekerleme bittiğinde bacakları açık kalan oyuncu[lar] oyunu kaybetmiş kabul edilirler).

ARNAVUTLUK (ASKI)

Dört kişinin olduğu bir halka oluşturulur. Oyuncular aşağıda yazılı tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler;

Arnavutluk (halkadaki oyuncular parmaklarını kıvrarak yanlarındaki oyuncuların kıvrılmış parmaklarını kendi kıvrılmış parmaklarıyla tutup kollarını ileri geri hareket ettirirler) / *üç beşlik danımarka* (tekerleme bitene dek şu hareketler hızlı bir biçimde sürekli tekrarlanır: dört oyuncu aynı anda bir kere el çırparlar, sonra her oyuncu bir yanındakiyle birlikte birbirlerinin ellerine karşılıklı bir kere vurur, tekrar hepsi aynı anda bir kere el çırparlar, sonra karşılıklı duran çiftlerden biri üstten, biri de alttan birbirlerinin ellerine vurur, hepsi tekrar bir kere el çırparlar, her oyuncu bu sefer öbür yanındakiyle birlikte birbirlerinin ellerine karşılıklı bir kere vurur, tekrar hepsi birlikte bir kere el çırparlar, karşılıklı duran çiftlerden biraz önce birbirlerinin ellerine üstten vuranlar bu sefer alttan, alttan vuranlarsa bu sefer üstten vururlar) / *Belçika Belçika Hollanda / Türkiye'nin başkenti Ankara / Ankara Ankara Meslek Lisesi / çıldırma talebesi / öğretmenler ne yapsa / yoktur bunun çaresi / si si si / pepsi / demir kapı aralık / kızlar on beş liralık / erkeklere gelince / sudan çıkmış bir balık / lık lık lık / çaydanlık / masa üstünde bıçak / abim beni vuracak / vurma abi vurma / şu kız senin olacak.*

ASTİRONİZ (ÖÜ)

Dört kişiden kurulu bir halka oluşturulur. Oyuncular aşağıda yazılı olan tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler:

ayminimini fa (oyuncular önce sağ taraflarındaki oyuncuyla karşılıklı ellerini çarpıp bir kere el çırttıktan sonra sol taraflarındaki oyuncuyla karşılıklı ellerini çarpıp bir kere el çırparlar) / *fakarina fiçi fa* (karşılıklı duran oyunculardan ikisi üstten, ikisi de alttan karşılıklı birbirlerine vurup bir kere de el çırparlar) / *fiçi fa fa fa* (tekrar, karşılıklı duran oyunculardan ikisi üstten, ikisi de alttan karşılıklı ellerini birbirlerine vurup bir kere de el çırparlar) / *baba ka ka ka* (karşılıklı duran oyuncular ellerini birbirlerinin ellerine alttan ve üstten birer kere vururlar) / *bunca ebul ebul ebul* (oyuncular önce sağ taraflarındaki oyuncuyla karşılıklı ellerini çarpıttıktan sonra sol taraflarındaki oyuncuyla karşılıklı ellerini çırparlar) / *bunca kebul kebul kebul* (karşılıklı duran oyuncular ellerini birbirlerinin ellerine alttan ve üstten birer kere vururlar) / *bunca liz liz liz* (oyuncular önce sağ taraflarındaki oyuncuyla karşılıklı ellerini çarpıttıktan sonra sol taraflarındaki oyuncuyla karşılıklı ellerini çırparlar) / *astironiz* (aynı anda sağ baş parmak sağ omuza, sol baş parmak da sol omuza değdirilir).

ÇATLAK PATLAK (Cİ, TEDÖL) - MUTFAKTA NELER

OLUYOR (ÖÜ)

Bir halka oluşturulur. Her çocuk halkada ellerinin ayaları yukarıya dönük olarak sağ eli sağ tarafındaki çocuğun sol elinin üstünde, sol eli de sol tarafındaki çocuğun sağ elinin altında tutar. Çocuklar hep bir ağızdan aşağıdaki tekerlemeyi söylerken her çocuk sırayla sağ eliyle sol tarafındaki çocuğun sağ eline vurur. Tekerlemenin en sonunda eline vurulma sırası gelen çocuk, bu sefer elini çekerek kurtarmaya çalışır. Eline vurulursa kendisi, vurulamazsa, vurmaya çalışan çocuk oyundan çıkar.

Cİ'de söylenen tekerleme:

çatlak patlak yusuvarlak / kremalı börek sütlü çörek / çek yavrum çek / arabayı yoldan çek / çek çek amca burnu kanca / al sana benden bir tabanca / ca ca ca / sigarası malbora

ÖÜ'de söylenen tekerleme:

mutfakta neler oluyor / fasulye, bakla, bakla kızarmıyor / hatı-

rumu soruyor / hey / çatlak patlak yusuvarlak / kremalı börek sütlü çörek / çet yavrum çek / amanın dostlar elini buradan çek / çekiççi amca burnu kanca / al sana bir tabanca / sigara.

TEDÖİ'de söylenen tekerleme:

çatlak patlak yusuvarlak / kremalı börek sütlü çörek / çek yavrum çek / amanın dostlar elini buradan çek / çekiççi amca burnu kanca / al benden bir tabanca / tabancanı kaç liraya satıyorsun / 5 liraya / 1, 2, 3, 4, 5

Dİ Dİ DİSİ (ÖÜİ, EOKİ)

Çocuklar ikili gruplar halinde aşağıda yazılı tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler:

di di disı, disı disı da, di Amerika, Meksika, hey (karşılıklı duran oyuncular zıplayarak önce sol elleriyle havaya kaldırdıkları sağ dizlerine, sonra yine zıplayarak sağ elleriyle havaya kaldırdıkları sol dizlerine vururlar) / di di disı, disı disı da (oyuncular ters yönde kol kola girerek dönerler) / di Amerika, Meksika, hey (kollarını değiştirerek tekrar dönerler) / di di disı, disı disı da, di Amerika, Meksika, hey (iki oyuncudan biri yere çömelir, diğeri bir elini arkadaşının başına koyarak, onun çevresinde zıplayarak döner) / di di disı, disı disı da, di Amerika, Meksika, hey (oyuncu dönme hareketini bu sefer ters yönde yapar)

MAVİLİ MAVİLİ MOR ÇİÇEK (ÇKİ)

Bir çocuğun ortada durduğu bir halka oluşturulur ve araç içinde betimlenen hareketlerle sürekli el çırpılarak aşağıdaki tekerleme söylenir:

mavili mavili mor çiçek, mor çiçek yarın buradan geçecek geçecek (halkanın içindeki çocuk kendi etrafında, halkadakiler de onun çevresinde el çırpılarak dönerler) / öp babanın elini sana verecek, öp babanın elini sana para verecek (halkanın içindeki çocuk halkadakilerden birine elini öptürür) / duvardan atlasana (hepsi yere çömelirler) / patates toplanana (hepsi yeri eşeler gibi yaparlar) / sen anne-

nin biricik kızı, ağzını toplanana sen annenın biricik kızı, ağzını toplanana (halkadaki çocuklar ortada duran çocuğu döver gibi yaparlar) / 60 muş muş, 70 miş miş, 80 miş miş, 90 muş muş, 100 kış kış, 100 kış kış (halkadaki çocuklar önce sağ ellerinin işaret parmağıyla sol taraflarına, sonra da sol ellerinin işaret parmaklarıyla sağ taraflarına doğru ikaz ediyormuş gibi yaparlar) / ablanı alacağım / enişten olacağım / sana hava atacağım / taktika taktika (halkanın ortasındaki çocuk halkadan birisinin sağ dirseğine kendi sağ dirseğini vurur) / ablanı alamazsın / eniştem alamazsın / bana hava atamazsın / taktika taktika / ablanı aldım bile / enişten oldum bile / sana hava attım bile / taktika taktika (halkanın ortasındaki çocuk halkadan başka birisinin sol dirseğine kendi sol dirseğini vurur).

SAKALLI DEDE (EOKİ)

Oyuncular bir halka oluştururlar ve aşağıda yazılı tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketleri yaparak söyler:

sakallı dede (çocuklar el ele tutuşarak dönerler) / elimde pasta (avuç içlerini gösterirler) / yüle yüle saçlar (kendi saçlarını gösterirler) / eteğini topla (eteklerinin toplarlar) / doktor sana ne dedi / çok yumurta ye dedi (elleriyle "çok" işareti yaparlar) / çok yumurta yemezsen / ah başım (tutarak başlarını gösterirler) / ah karnım (tutarak karınlarını gösterirler) / ölüyorum arkadaşım / şungırı mungırı kım (hepsi bir poz takınarak kıpırdamadan dururlar, ilk önce kıpırdayan yanar)

SİSİ MOLA FA FİSTİK (ÖÜİ)

İki veya - her iki kişinin karşılıklı durarak oynaması şartıyla - daha fazla kişi aşağıda araç içinde betimlenen hareketleri hiç şaşırmadan yapmaya çalışır, yanılan oyundan çıkar.

(İki oyuncu tokalaşır gibi yapıp ellerini aşağı yukarı döndürürler) / abla lubla lub lub fıstık (önce sağ eller, sonra da sol eller karşılıklı vurulur) / yes yes yes yes fıstık (ellerin önce sırtları, sonra da içleri karşılıklı vurulur) / no no no no fıstık (önce sağ eller, sonra da sol eller karşılıklı vurulur) / si mola fa fıstık (ellerin önce sırtları, sonra da içleri karşılıklı vurularak aynı anda sağ baş parmak sağ omuza, sol baş parmak da sol omuza değdirilir).

ŞAŞIRTMACA (DKİ)

Çocuklar ikili gruplar halinde aşağıda yazılı tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler:

şaşırtmaca (karşılıklı duran iki oyuncu el tokalaşır gibi birbirlerinin ellerinden tutarak ellerini döndürürler) / *3 kere a a a a* (bir kere el çırpıp sağ ellerini 3 kere birbirlerine vururlar) / *3 kere b b b b* (bir kere el çırpıp sol ellerini 3 kere birbirlerine vururlar) / *3 kere a* (bir kere el çırpıp sağ ellerini 1 kere birbirlerine vururlar) / *3 kere b* (bir kere el çırpıp sol ellerini bir kere birbirlerine vururlar) / *al* (bir kere el çırpıp) / *fa* (karşılıklı sağ ellerini birbirlerine vururlar) / *he* (karşılıklı sol ellerini birbirlerine vururlar ve aynı anda sağ baş parmak sağ omuza, sol baş parmak da sol omuza değiştirilir)

ŞEKER KISKANCI - ABİM BENİ VURACAK (EOKİ)

Çocuklar ikili gruplar halinde aşağıda yazılı tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler:

şeker kiskancı, şeker kiskancı, şeker kiskancı (oyuncuların her biri kendi iki ellerinin avuç içlerini birleştirerek ellerinin arkasını birbirlerinin ellerinin arkasına önce bir yandan, sonra öbür yandan sürterler) / *anto ile evlendi* (oyuncular sol ellerini sırt sırta vererek tekerleme bitene kadar sağ ellerini önce yukarıda birbirlerinin sağ ellerine, sonra ortada kendi sol ellerine, daha sonra da aşağıda birbirlerinin sağ ellerine vururlar) / *bunu gören abim / kiskançlıktan geberdi / masa üstünde bıçak / abim beni vuracak / vurma abi vurma / nisa senin olacak* (tekerlemenin sonunda karşılıklı duran iki oyuncu sağ ellerinin baş parmağıyla birbirlerinin göbeğine vurmaya çalışırlar).

ZÜRAFALAR AŞKINA (ASKİ)

İki veya - her iki kişinin karşılıklı durarak oynaması şartıyla - daha fazla kişi aşağıdaki tekerlemeyi araç içinde betimlenen hareketleri yaparak söylerler:

zürafalar aşkına (kollarını yanlarında serbest bırakarak ellerini sallarlar) / *filler döndü şaşkına* (kollarını yukarı kaldırarak ellerini sallarlar) / *bunu gören genç kızlar* (işaret parmaklarıyla ikaz ediyormuş gibi yaparlar) / *saçlarını yolmuşlar* (kendi saçlarını çekiştirirler) / *masa üstünde bıçak* (iki ellerini birleştirerek öne doğru uzatırlar) /

abim beni vuracak (eller yukarı kaldırılır) *vurma abi vurma / şu kız senin olacak* (karşısındaki çocuğu gösterirler) / *ayakkabım toz atar* (iki oyuncu karşılıklı yer değiştirirler) / *çöpçü bana göz atar* (bir parmakla kendi gözlerini gösterirler) / *gözün kör olsun çöpçü* (işaret parmaklarıyla ikaz ediyormuş gibi yaparlar) / *elalem bize bakar* (çevredekiler işaret edilir) / *çantamı aldım koluma* (karşılıklı duran iki oyuncu ters yönde kol kola girerek dönerler) / *çıktım e beş yoluna / ben bu beyi beklerdim* (kollarını değiştirerek dönerler) / *çöpçü de girdi koluma* (tekerlemenin sonunda hoplarlar).

Kısaltmalar

- AKİ: Aydınlar Köyü İlkokulu, Kdz. Ereğli
 ASKİ: A. Sofular Köyü İlkokulu, Kdz. Ereğli
 Cİ: Cumhuriyet İlkokulu, Kdz. Ereğli
 ÇKİ: Çiğdemli Köyü İlkokulu, Kdz. Ereğli
 DaKİ: Dağhca Köyü İlkokulu, Kdz. Ereğli
 DKİ: Danişmendli Köyü İlkokulu, Kdz. Ereğli
 EOKİ: E. Ortacı Köyü İlkokulu, Kdz. Ereğli
 TEDÖİ: Türk Eğitim Derneği Özel İlkokulu, Kdz. Ereğli
 ÖÜİ: Utku Özel İlkokulu, Kdz. Ereğli

KAYNAKÇA

- CAFEROĞLU, A. 1994. *Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme II*. Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.
 CAILLOIS, R. 1961. *Man, Play, and Games* (Çev. M. Barash). New York: The Free Press of Glencoe.
 CENGİZ (AYGÜN), S. 1996. *Kdz. Ereğlisi Örneğinde Çocuk Oyunlarının Halk Bilimsel Açısından İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halk Bilimi Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- COAKLEY, J.J. (1990). *Sport in Society (Issues and Controversies)*. St. Louis: Times Mirror/Mosby College Publishing.
- HURLOCK, E.B. (1956). *Child Development*. Tokyo: Kögakusha.
- MITCHELL, E.D. ve B.S. MASON (1937). *The Theory of Play*. New York: A.S. Barnes.
- NICHOLS, B. (1990). *Moving and Learning, the Elementary School Physical Education Experience*. St. Louis: Times Mirror/Mosby College Publishing.
- OĞUZ, Ö. 1992, Çocukların "Sayışmaca" Dünyası. Milli Folklor, Kış 16, 24-29.
- ÖZHAN, M. (1990). *Çocuk oyunlarımız*. Ankara: Feryal Matbaası.
- PIAGET, J. (1972). *Play, Dreams and Imitation in Childhood* (Çev. C. Gattegno ve F.M. Hodgson). London: Routledge and Kegan Paul.